

облік військовозобов'язаних». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-IX#Text>

8. Миротворчість ООН (2019), 30 листопада, https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/operational_effect_and_women_peacekeepers_november_2019.pdf

9. Наказ Міністерство оборони України «Про затвердження Правил носіння військової форми одягу та знаків розрізнення військовослужбовцями Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту та ліцеїстами військових ліцеїв» від 20.11.2017 № 606. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1502-17#Text>

Науковий керівник: Тарасова Ірина Вікторівна к.ю.н., доцент, доцент кафедри права Київського кооперативного інституту бізнесу і права

Аріанур Лейла Аббасівна

*здобувач вищої освіти факультету адвокатури та
антикорупційної діяльності*

Національного університету «Одеська юридична академія»

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ДОТРИМАННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Наразі у світі відбувається безліч збройних конфліктів, у ході яких з різних причин страждають мільйони людей – цивільне населення вбивають, калічать, гвалтують, насильно виганяють з будинків, піддають різним формам насильства. Зважаючи на ці жахливі факти, нагальною є потреба дослідження дотримання норм міжнародного гуманітарного права під час збройних конфліктів.

Збройні конфлікти можна визначити, як збройне протистояння між державами чи соціальними спільнотами всередині окремих держав, що має на меті вирішення певних економічних, політичних, національно-етнічних та інших протиріч через обмежене застосування військової сили [1, с.764].

У Доповіді Комісії з міжнародного права ООН, затвердженій на 63-й сесії Генеральної Асамблеї, збройний конфлікт визначається як «стан війни або конфлікт, пов'язаний з військовими діями, які в силу свого характеру або масштабів можуть торкнутися дії договорів між державами - сторонами збройного конфлікту або між державою - стороною збройного конфлікту та третьою державою, незалежно від офіційного оголошення війни чи іншого оголошення будь-якою стороною чи всіма сторонами збройного конфлікту».

В доктрині міжнародного права збройні конфлікти прийнято поділяти на збройні конфлікти неміжнародного характеру, тобто ті, де воюючі сторони перебувають усередині однієї країни, а також ті, у яких беруть участь армії двох чи більше країн - збройні конфлікти міжнародного характеру.

Слід зазначити, що починаючи з сімнадцятого століття у світі були спроби прийняття норм щодо захисту мирного населення, а також гуманного поводження з військовополоненими, але на жаль вони так і не становили предмета окремих домовленостей або договорів між країнами. І тільки учасники першої Гаазької конференції у 1899 році та першої Женевської конференції у 1864 році дали поштовх розвитку сучасного міжнародного гуманітарного права (МГП) як галузі права, спрямованій на регулювання відносин воюючих сторін та надання допомоги постраждалому внаслідок збройних конфліктів цивільному населенню. Також майже одночасно була створена міжнародна гуманітарна організація - Міжнародний рух Червоного Хреста та Червоного Півмісяця, яка в свою чергу сприяла поширенню правил МГП на території будь-якої країни, контролю за їх дотриманням та захисту життя та гідності жертв війни шляхом надання їм необхідної допомоги.

Отже, збройні конфлікти регулюються нормами міжнародного гуманітарного права, які вводять обмеження на засоби та методи ведення війни, а також встановлюють зобов'язання сторін, які перебувають у конфлікті щодо надання допомоги та захисту цивільного населення та осіб, які перестали брати участь у бойових діях. Однак практика сучасності показує, що існування норм міжнародного гуманітарного права саме собою не забезпечує прийнятної

поведінки воюючих сторін збройних конфліктів. Як зазначає Міжнародний комітет Червоного Хреста у багатьох своїх доповідях - основною причиною страждань під час збройних конфліктів та порушень МГП є не відсутність норм та/або їх неспроможність, а їх невиконання через відсутність політичної волі або з інших причин.

Женевські конвенції 1949 року та I Додатковий протокол, прийнятий у 1977 р. передбачають, що держави-сторони в міжнародному збройному конфлікті зобов'язані зробити все необхідне для того, щоб усі органи влади та особи, які перебувають під їх контролем, дотримувалися норм міжнародного гуманітарного права. Заходи правозастосування, які гарантують виконання цього права, можуть бути різноманітними, як превентивними, так і репресивними.

Окрім цього, що стосується практичної діяльності, то сторони у збройному конфлікті мають видавати накази та інструкції, що забезпечують дотримання цих норм, та повинні контролювати їх реалізацію. У цьому плані велика відповідальність лежить, зокрема, на військових командирах, але зрештою кожен солдат і кожна особа, яка бере участь у такому конфлікті, повинні дотримуватися норм міжнародного гуманітарного права [2, с.29-30].

На думку головного редактора Міжнародного журналу Червоного Хреста Тоні Пфаннера, міжнародне гуманітарне право складається в основному з обов'язків, які збройні сили та інші воюючі сторони повинні виконувати, і тому воно має бути невід'ємною частиною їхнього регулярного навчання та практичної підготовки, однак, незважаючи на свою значущість, норми права війни часто присутні в недостатньому обсязі у програмах військової підготовки більшості країн.

Великого значення для того, щоб виконувались норми міжнародного гуманітарного права має також суспільний розголос, зокрема діяльність міжнародних міжурядових організацій, що фіксують порушення норм МГП під час збройних конфліктів. Так, у травні 2020 року Amnesty International опублікувала доповідь, яка фіксує військові злочини РФ та Сирії щодо

цивільного сирійського населення, зокрема у доповіді докладно розповідається про 18 випадків, що сталися в січні-лютому 2020 року, коли сирійські та російські військові завдавали ударів по медичних закладах та школах у провінції Ідліб, на заході Алеппо та на північному заході Хами. Ця публікація стала частиною широкомасштабної кампанії для тиску на Раду безпеки ООН, щоб вона відновила дію резолюції, що дозволяє постачати гуманітарну допомогу через кордон до північно-східної Сирії та вже в липні цього року дана резолюція була схвалена [3].

Отже, дотримання норм міжнародного гуманітарного права є питанням, що потребує негайного вирішення в умовах збройних конфліктів. Необхідним є точне дотримання воюючими сторонами положень конвенцій, покликаних пом'якшити наслідки збройних конфліктів і полегшити долю тих осіб, що не беруть участь у них або вийшли з такої участі. Також важливим є активна робота міжнародних неурядових організацій, які здійснюють фіксацію порушень норм міжнародного гуманітарного права, що в свою чергу може мінімізувати масштаби несприятливих наслідків збройних конфліктів через їх гласність.

Джерела:

1. Amnesty International. URL: <https://eurasia.amnesty.org/chto-my-delaem/vooruzhennye-konflikty>.
2. Волцер М. Зміна режиму та справедлива війна // Пер. з англ. Куманьков О.Д. // Військово-юридичний журнал. – 2013. – №7.
3. Мішкуро М. О. Співвідношення понять «війна» та «збройний конфлікт» у Міжнародному гуманітарному праві / М.О. Мішкуро // Молодий вчений. – 2016. - №8.

Науковий керівник: Мануїлова Катерина Вікторівна к.ю.н., доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».